

خودآگاهی در بازخورد فرایندی

دکتر نیره شاه‌محمدی

در گفت‌وگویی که با دانش‌جو معلمان داشتیم به اینجا رسیدیم که یکی از اهداف نظام آموزشی ایجاد تغییر در ساخت شناختی و فرایندهای ذهنی یادگیرندگان است به روشی که دانش‌آموز بتواند آنچه را در یک موقعیت یاد گرفته است در موقعیت‌های دیگر به کاربرد. یکی از ابزارهای تحقق این هدف ارائه بازخوردهای دقیق و متناسب است، و یکی از کاربردی‌ترین انواع بازخورد، بازخورد فرایندی است.

بازخورد فرایندی چیست؟

ویژگی و شرایط ارائه

بازخورد فرایندی نوعی بازخورد توصیفی-شناختی است که معلم با هدف بهبود بخشیدن به شیوه یادگیری دانش‌آموز و آگاه کردن او از نقاط قوت و ضعف خود، در یادگیری مطالب و مباحث دروس مختلف، به دانش‌آموز ارائه می‌کند. دانش‌آموز با به کارگیری این نوع از بازخورد از سوی معلم به صورت مداوم، هدفمند، متنوع و قابل درک به میزان یادگیری خود پی می‌برد و درمی‌یابد که در فرایند یادگیری، خود در چه وضعیتی قرار دارد و باید چه فعالیت‌ها و کارهایی را انجام دهد تا یادگیری خود را بهبود بخشد.

موفقیت توسط وی باعث دلگرمی و افزایش علاقه‌اش به یادگیری می‌شود و کمک می‌کند تا فعالیت‌های مورد نظر معلم را با رغبت بالایی انجام دهد. بر این اساس معلم در ارائه بازخورد فرایندی لازم است اعتماد به نفس، حس لیاقت و داشتن کفایت را در دانش‌آموز رشد دهد و از جملاتی استفاده کند که بر روان او تأثیر مثبت بگذارد. بنابراین بازخوردهای فرایندی لازم است بر اساس شناخت معلم از دانش‌آموز ارائه گردد تا از این طریق خودباوری و انگیزش برای حرکت و تلاش را در دانش‌آموز فراهم کند.

بازخورد فرایندی باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموز آن را درک کند تا در او انگیزه و علاقه لازم برای اصلاح یادگیری خود به وجود آید. از این رو معلم با توجه به اهداف آموزشی و سن، سطح درک، شرایط روحی و روانی و نوع عملکرد دانش‌آموز، با به کارگیری بازخورد فرایندی، او را از نتیجه عملکرد خود آگاه می‌سازد. به عبارت دیگر بازخوردی که توسط دانش‌آموز درک شده باشد او را یک گام جلو می‌برد. بدون توجه به توانایی‌های دانش‌آموز نمی‌توان از او انتظار تغییر و اصلاح داشت. ایجاد احساس خوب در دانش‌آموز نسبت به خود و شناسایی میزان

فواید بازخورد فرایندی

این نوع رفتار چقدر مورد توجه او است. این دقت و ریزینی معلم باعث می‌شود رفتار مناسب در دانش‌آموز تقویت شود. عنصر اصلی بازخوردهای فرایندی به کارگیری جملات تشویقی است. زیرا از این طریق دانش‌آموز به انجام فعالیت دلگرم و تحریک می‌شود و حس لیاقت و داشتن کفایت در او رشد می‌کند. برای مثال معلمی که به دانش‌آموز خود می‌گوید: «من رنگ‌آمیزی زیبای شما را می‌پسندم» دانش‌آموز خود را دلگرم و خوشحال می‌سازد و به او انگیزه می‌دهد.

از آنجا که بازخورد فرایندی بر پیشرفت و موفقیت دانش‌آموز تأکید دارد و معلم کوچک‌ترین پیشرفت دانش‌آموز را در فرایند یادگیری در نظر گرفته و او را تشویق می‌نماید این نوع از بازخورد برای دانش‌آموزان ضعیف و شلوغ کلاس کاربرد زیادی دارد. برای مثال موقعی که دانش‌آموز شلوغ کلاس به آرامی مشغول انجام تکلیف است، ارائه بازخورد به هنگام و مناسب معلم مانند گفتن «آفرین پسر! چه خوب و آرام تکلیفت را انجام می‌دهی، با این کارت مرا خوشحال کردی» به او می‌فهماند که

* منبع

1. Brookhart Susan M. (2008) How to give effective feedback to your students. Association for supervision and curriculum development (ASCD)